

מתן תורה - ענין הברית

כֹּה תֹאמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְתֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֵצְא אֶתְכֶם עַל־פְּנֵי נְשׁוּרִים וְאָבֹא אֶתְכֶם אֵלַי:
 וְעַתָּה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָּל־הָאָרֶץ:
 וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מִמְּלֶכֶת כְּהַגִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וְבָא מִשָּׁה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיִּשָּׂם לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה:

ענין
ברית

אַתֶּם רְאִיתֶם. לֹא מִסֶּרֶת הִיא בְּיַדְכֶם, לֹא בְּדַבָּרִים אֲנִי מְשַׁגֵּר לָכֶם, לֹא בְּעֵדִים אֲנִי מַעֲיֵד עֲלֵיכֶם.
 אֲלֵא אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם, עַל כִּפָּה עֲבָרוֹת הָיוּ חִיבִין לִי קֹדֶם שֶׁנִּזְדַּוְּגוּ לָכֶם וְלֹא נִצְרַפְּתֶם
 בָּהֶם אֲלֵא עַל יַדְכֶם (מכילתא):

כ
ל

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּימֵם כָּלְכֶם הַיּוֹם:
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ תִירָא אִתּוֹ מַעֲבֹד וְכוּ תְדַבֵּק וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע:
 כִּי אִם־שָׁמַר תִּשְׁמָרוּן אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לֹא־הִבֵּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 לְלַכֵּת בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְדַבְּקָה־בּוֹ:
 כִּי־כֵן יִצְוֶה אֱלֹהִים אֶת־אֲבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדַבֵּק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד:
 וְתִשְׁמָרָה שׁוֹרֹת וְתִבְרִיטָה עוֹד וְתִשָּׂק עֲרָפָה לְחִמּוֹתָהּ וְרוֹת דְּבָקָה בָּהּ:

ענין
ברית
ענין
ברית
ענין
ברית

הרי גילה לנו הגר"א שענין הברית עם הקב"ה הוא הקשר והדביקות
 ביסוד שיש לנו עם ה' יתברך. קשר זה נוצר באמצעות "דברים אמצעים בין
 הבורא ובין ישראל" שכדיכול נכרתו ממנו, ויטונו לו ועל ידי זה יזדווג
 ה' ויאר ויבטח, כביכול, בנו תמיד. אלמלא חסדו וחסדו אי אפשר לו
 ויטונו עוד כדבר כיצד הלוחות היו אמצעי בין הבורא ובין ישראל

וְכֵן סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:
 וַיִּבֶה בְּרָה אֶת־הָעָם וַיִּזְרַק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דָם־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה:

ענין
ברית

כי כל הדבר הנראה שיושם לפני שנים להזכירם ענין נדור ביניהם יקרא אות וכל הסכמה ברית וכן
 בבילה אמר והיה לאות ברית ביני וביניכם

ענין
ברית

בסתכל עוד בלשון הכתוב נבין כן כי אמר את קשתי "נתתי" בענן ולא אמר "אני נותן" בענן כאשר
 אמר זאת אות הברית אשר "אני נותן" ומלת קשתי מורה שהיתה לו הקשת תחלה ולכן נפרש הכתוב
 הקשת אשר נתתי בענן מיום הבריאה תהיה מן היום הזה והלאה לאות ברית ביני וביניכם

שכל אחד מהצדדים המעורבים בברית מוסר וכורת נהמציאו יו
לזולתו. ואמנם ענין זה נמצא בתורה עצמה:
מצד אחד, עצם נתינת התורה לישראל הינה "כריונה", כו ינוי, וצו
יתברך, על דרך מאמרם ז"ל (שמו"ר לייג א'): "אמר הקב"ה לייזואי
מכרתי לכס תורתי - כביכול נמכרתי עמה".
ומצד שני, ישנה בתורה בחינת כריתה מצידם של כלל ישראל. עי
דרך מאמרם ז"ל (זהר ח"ב קנ"ח ע"ב): "אין התורה מונקיינוו אלא ווי
שממית עצמו עליה" - פירוש, יש לתורה קיום רק דמי שנווטו או
"עצמו", חיותו ורצונו - לתורה.

להקדים את דברי הגר"א (בפירושו לספר יצירה פ"א מ"ח אופן אי) המגלים לנו
את תוכן אותה מציאות הנקראת 'ברית':
"אומר לך מהו ענין הברית. והיא אדם שיש לו אוהב כנפשו, ורוצה שלא
יפרוש ממנו, אבל אי אפשר להיות אצלו, ונתן לו דבר שכל מגמתו ותשוקתו
אליו, והן נקשרים ע"י הדבר ההוא. אע"פ שנוטל ממנו את הדבר מכל מקום כל
מחשבתו שם הוא. ולשון ברית היא הבטחה שע"י הדבר ההוא ודאי לא יתפרד
ממנו. וזה ענין לשון 'כריתה', שכורת ממנו דבר הדבוק לו ונותן לו... וכן היא
התורה והמילה הן דברים אמצעים בין הבורא יתי ובין ישראל וכל זה לפי שאין
יכולת להשיג עצמו יתברך. וכן היו צריכים ישראל המשכו ומקדש לאמצעים כמו
הארון וכרובים, ונקראו "ארון הברית", הכל לפי שאי אפשר להשיגו רק ע"י
אמצעים". עכ"ל.

אלה דברי הברית אשר צוה יהוה את משה לקחת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר
כרת אדם בהרבו: {פ}

ובראי הכתוב כי בתהלת ארבעים זים הראשונים של לוחות הראשונות כתב משה בספר הברית את
כל דברי ה' ואת כל המשפטים הנאמרים שם ויזרוק דם הברית על העם (שמות כד ה) וכשהטאו בעגל
ונסתברו הלוחות כאילו נתבטלה הברית ההיא אצל הקב"ה וכשנתרצה הקב"ה למשה בלוחות
שניות צוהו בברית חדשה שנאמר (שם לד י) הנה אנכי כורת ברית והחזיר שם המצות החמורות
שנאמרו בסדר ואלה המשפטים בברית הראשונה ואמר (שם פסוק כז) כתב לך את הדברים האלה כי
על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל ורצה הקב"ה להחמיר עליהם בברית
הזאת השנית שתהיה עליהם באלות ובקללות ושתהיה כראשונה על כל המצות הראשונות ועל כל
המשפטים כמו שנאמר בברית הראשונה

ויזד יעקב נגיד ויבא עשו מן השדה והוא ע"ה:
ויאמר עשו אל-יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה פי ע"ה אנכי על-כן קרא-שמו אדום:
ויאמר יעקב מקרה כיום את-בכרתך לי:
ויאמר עשו הנה אנכי הולך לקמות ולמה-זה לי בכרה:
ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו ויאמר את-בכרתו ליעקב:
ויעקב נתן לעשו לחם ונגיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את-הבכרה: {פ}

כל מי שהיה הענו פולטו, היה נשול. ורבנו אמרי, שבט דו שפלטו הענו, היו פלם עובדי עבודה זרה,
שנאמר: ואתה ע"ה ויגע ולא ירא אלהים. ע"ה, בצמא. ויגע, בדרך. ולא ירא אלהים, רבי פנקס בשם
רבי

10

לעט, הלעיטני (קשור להט, זוהר) לגמוע בהמדנות. זה לא כל כך המנה אלא הצבע שמושך אותו. היא מזכירה לו את הדם של החיה המקשקשת, החגיגה לעיניים שהוא צד בשדה. "תן לי מהר קצת מהאדום המדהים הזה!" והוא עדיין התפאר אהר כך בביטוי האופייני הזה וקרא לעצמו: אדום (בהיותו אדיב).

כ"ה

הנה אנכי הולך למות. ... אָמַר עֲשׂוּ: מַה טִּיבָה שֶׁל עֲבוּדָה זוֹ? אָמַר לוֹ: כִּמְה אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְעַתָּה אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת עַל יְדֵי, אִם כִּי מֵה סָפֵץ לִי בָּה?

11

וזרק על העם. מיבמות ל"ו ב, קריות ט ע"א ניכר שזה היה זריקת דם כלפי העם, אבל לא כמו שתרגם אונקלוס: וזרק על מזבחא לכפרא על עמא, זריקה על המזבח לכפרת העם. אדרבא, חצי מהדם כבר נספך על המזבח (פס' ו'), ועתה שפך משה את החצי השני לעם. עם זה נאמר שכל טיפת דם, כל כזה ישותנו, שאנו נותנים להגשמת הרצון האלוהי על פני האדמה, מוחזרים לעצמנו ללא ניתוק, במידה שאנו נותנים לאלוהים, אנו מקבלים מאלוהים. וקדם כל אנו צמנו חזים בכך שאנו מקרבים את עצמנו לה'. לאחר מכן נסגרת מיד ההדדיות של יחסי הברית, ומסכמת הסלה שבה ליוה משה את קרבן הדם לעם: הנה דם ברית וגו'. ספר הברית הכילה את הדרשות האלוהים עשה מאיתנו, הדם המתקבל מבטא את ההענקות שאנו, במסירות לספר הברית, צריכים לצפות מאלוהים.

כ"ה

12